

(Nie)znane grzyby w Słowińskim Parku Narodowym

Grzyby to organizmy mające wiele wspólnych cech zarówno z roślinami, jak i ze zwierzętami. Jeszcze do niedawna zaliczane były do świata roślin ze względu na brak zdolności poruszania się, a także na budowę owocników i grzybni, kojarzącą się z łodygami i korzeniami u roślin wyższych. Do świata zwierząt upodabniał je brak chlorofilu, a także obecna w ich komórkach substancja podobna do chityny, jak i substancje zapasowe, przypominające zwierzęce. Grzyby jako organizmy wszędobylskie podtrzymują życie na Ziemi dzięki udziałowi w obiegu pierwiastków biogenych w przyrodzie, są początkiem i końcem tego obiegu. Część gatunków grzybów rozkłada martwe cząstki roślin i zwierząt wzbogacając glebę o składniki odżywcze (grzyby saprotroficzne), inne dzięki symbiozie z korzeniami drzew zwiększają ilość pochłanianej przez nie wody (grzyby symbiotyczne). Oprócz gatunków pozytywnie kojarzących się, są też gatunki pasożytnicze.

Obecnie grzyby stanowią osobne królestwo, w którym jest wiele zróżnicowanych grup. Jedną z takich grup są **grzyby nadrzewne**, nazywane często hubami.

Podczas badań grzybów nadrzewnych w Słowińskim Parku Narodowym stwierdzono wiele gatunków grzybów, tych pospolitych, ale i wyjątkowych.

Jednym z gatunków grzybów objętych ochroną częściową jest **lakownica lśniąca** (żółtawa), oznaczona statusem R na „Czerwonej liście grzybów wielkoowocnikowych w Polsce” jako gatunek rzadki. Do tej pory potwierdzono kilka jej stanowisk w Parku. Grzyb ten występuje na żywych i martwych drzewach liściastych, głównie na dębie, ale także na iglastych - świerku i modrzewiu. Owocniki są jednoroczne, czasami wieloletnie, z trzonem zwykle bocznym powyginanym i kapeluszem albo też bez trzonu, przyrosnięte bokiem. Mają płaski, nerkowaty kształt, o szerokości 5-30 cm, a ich powierzchnia jest nierówna, koncentrycznie rowkowana, lśniąca, jakby polakierowana o barwie żółtobrązowej, czerwonej, pomarańczowo-brązowej. Ich brzeg jest jaśniejszy w kolorze białym do żółtego. Hymenofor ochrowy, brązowawy, a pory okrągłe, drobne, koloru białego do kremowego. Jest saprotrofem i pasożytem, wykorzystywanym w medycynie ludowej i w farmakologii.

Drugim grzybem rodzaju lakownica jest **lakownica spłaszczona**, która w przeciwieństwie do lakownicy lśniącej jest częsta, a jej wieloletnie, duże owocniki występują pojedynczo lub grupowo. Mają barwę od cynamonowej, orzechowej do czerwono-brązowej, koncentrycznie strefowanej, matowej o białym brzegu. Grzyb ten czasem wygląda nietypowo, bo jakby pokryty warstwą kakao, są to jego zarodniki.

Ozorek dębowy to grzyb objęty obecnie ochroną częściową (do 2014 r. pod ochroną ścisłą). Znalaziono go w Parku tylko na 1 stanowisku, którym był ok. 200-letni martwy dąb bezszypułkowy. Co ciekawe, jego owocnik wyrósł na wysokości ok. 3 m. Jest to grzyb wpisany na „Czerwoną listę grzybów wielkoowocnikowych w Polsce” o statusie R, czyli gatunek rzadki. Występuje na żywych i martwych dębach, czasami na innych drzewach liściastych, najczęściej u podstawy lub w dolnej części pnia. Owocniki są jednoroczne, pojedyncze lub w grupach, poduszczkowate, nerkowate, o średnicy 10-25 cm, przyrosnięte bokiem. Ich powierzchnia jest nierówna, brodawkowata, na początku blado różowa, następnie pomarańczowoczerwona do purpurowo-brunatnej. Jego wygląd budzi skojarzenia z płatem mięsa lub wątroby, po przecięciu wydziela krwisty sok. Owocniki mają brzeg okrągły, hymenofor białawy, żółty lub różowy do brązowego, a pory okrągłe, drobne, białawe, potem żółtawe. Jest saprotrofem i pasożytem.

Lakownica spłaszczona

Ozorek dębowy

Następnym gatunkiem objętym wcześniej ochroną gatunkową, obecnie niechroniony, to **wachlarzowiec olbrzymi**. Występuje na martwych drzewach lub u podstawy obumierających drzew liściastych, rzadko na iglastych, najczęściej w miastach, parkach, wzdłuż dróg. Jego bardzo duże (do 80 cm), jednoroczne owocniki są spotykane od lata do jesieni. Składają się na nie rozetowato lub dachówkowato ułożone kapelusze wyrastające z jednego pnia, wachlarzowate, półkoliste o powierzchni promieniście pofałdowanej, z drobnymi łuseczkami, matowej, początkowo kremowej, potem szaro-ochrowej do ciemnoczerwono-brązowej. Brzeg ostry, nierówny i jaśniejszy od pozostałej części owocnika, hymenofor białawy, po uciśnięciu orzechowy, czerniejący, a pory okrągłe, bardzo drobne. Jest saprotrofem, ale też atakuje stare i osłabione drzewa.

Wachlarzowiec olbrzymi

Błyskoporek podkorowy, nazywany włóknouszkiem ukośnym, jest objęty w Polsce ochroną częściową, na „Czerwonej liście roślin i grzybów Polski” ma status R - rzadki. Występuje pod korą żywych lub zamierających drzew liściastych, głównie brzozy brodawkowatej. Jego rozwój obejmuje dwa stadia: stadium doskonałe (forma płciowa) trudne do zauważenia i stadium niedoskonałe (forma bezpłciowa), które ma kształt brązowo-czarnej, spękanej narośli przypominającej wyglądem koks. Jest pasożytem wykorzystywanym w medycynie ludowej i w farmakologii. Na Syberii i w Finlandii używano go zamiast herbaty.

Błyskoporek podkorowy

Żółciak siarkowy nie jest gatunkiem chronionym. Jego duży owocnik, składający się z wachlarzowatych kapeluszy ułożonych w rozety lub dachówkowato jedno na drugich, bocznie przyrośnięty do drzewa, jest jednoroczny. Początkowo ma barwę żółtopomarańczową, nawet cytrynową, stopniowo blednie do żółtoszarej. Kapelusze o szerokości 100-500 mm i grubości 20-50 mm mają nierówną powierzchnię, promieniście pomarszczoną, pagórkowatą, matową. Brzeg powyginany, falisty, czasem podwinięty. Grzyb ten jest saprotrofem, ale też groźnym pasożytem. Jego młode owocniki są jadalne, uzyskiwano z nich pigmenty do barwienia materiałów.

Żółciak siarkowy

Gmatwek dębowy to łatwy do zauważenia w lesie grzyb, którego nazwa pochodzi od gatunku drzewa najczęściej przez niego zasiedlonego. Występuje również na innych drzewach liściastych. Jego owocniki, mimo tego, że jednoroczne są bardzo trwałe, ich hymenofor może być: rurkowaty, labiryntowaty, a nawet blaszkowaty. To pasożyt niszczący drewno, również konstrukcyjne. Jego owocniki były dawniej używane zamiast zgrzebła do czyszczenia koni.

Gmatwek dębowy

Pospolitym grzybem nadrzewnym jest **hubiak pospolity**, którego wieloletnie owocniki są często duże i grube o barwie szarej, szarobrązowej z jasnym kremowymi lub brązowymi strefami. Występuje głównie na buku i brzozie lub innych drzewach liściastych, rzadko na iglastych. Jego owocnik odpowiednio przygotowany służył dawniej m.in. jako hubka do krzesania ognia. Kolejnym pospolitym gatunkiem jest grzyb o mocnym zapachu - **pniarek obrzeżony** zwany hubą obrzeżoną ze względu na brzeg owocnika, który jest jasny, odznaczający się. Grzyb ten, jak i wcześniej wymieniony, używany był dawniej po obróbce jako doskonały materiał do tamowania krwawień zamiast dzisiaj używanej waty.

W Słowińskim Parku Narodowym grzybów nadrzewnych jest dużo więcej, pospolitych, jak **białoporek brzozowy** i **wrośniak różnobarwny**, czy podlegających ochronie częściowej, jak **żagwica listkowata**. Dlatego podczas wędrowek szlakami turystycznymi i ścieżkami przyrodniczymi warto rozglądać się w poszukiwaniu nietypowych kształtów na żywych i martwych drzewach i starać się je oznaczyć dla własnej satysfakcji.